

NEMZETIKÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

Sáfrán József:

**A magyar nemzetbiztonsági szolgálatok feladatainak változása a
XXI. században az információs társadalom tükrében**

című doktori (PhD) értekezésének szerzői ismertetője

TÉZISFÜZET

Témavezető:

Dr. Boda József, ny. nb. vezérőrnagy

Budapest, 2022

Tartalomjegyzék

1. A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, TUDOMÁNYOS PROBLÉMA	3
2. KUTATÁSI CÉLOK ÉS HIPOTÉZISEK	5
3. MÓDSZERTANI ALAPOK	7
4. A DISSZERTÁCIÓ FELÉPÍTÉSE	11
5. A KUTATÁS IDŐTARTAMA	12
6. KÖVETKEZTETÉSEK	12
7. A HIPOTÉZISEK TELJESÜLÉSE	17
8. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK	18
9. AZ ÉRTEKEZÉS FELHASZNÁLHATÓSÁGA ÉS GYAKORLATI AJÁNLÁSOK MEGFOGALMAZÁSA	20
10. A SZERZŐ TÉMÁBAN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓI	21

1. A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, TUDOMÁNYOS PROBLÉMA

A technológia fejlődésével az információáramlás a gazdaságban és a társadalomban egyre felgyorsult, a döntések előkészítésében és megvalósításában betöltött szerepe megkérdőjelezhetetlenné vált. A 21. századra a Földön a biztonsági kihívások és kockázatok jelentős változáson mentek keresztül, amelyekhez a világ és Magyarország nemzetbiztonsági szolgálatainak is idomulnia kell, és eme idomulásnak meg kell jelennie a kormányzati stratégiai döntések tervezésében és meghozatalában is. Magának az információs társadalomnak tudományos körökben nincs teljesen elfogadott definíciója, hiszen vita tárgyát képezi például, hogy egy médium milyen hatással bír egy társadalomra, de nem szabad csupán az internet elterjedését és fejlődését érteni alatta. Természetesen a szélesebb körökben való meghonosodás új nemzetbiztonsági lehetőségeket szül, azonban egyúttal új biztonsági kihívásokat is teremt: nem csupán az információszerzésben, hanem például a digitális adatok védelmében, a konspirációk fenntartásában is.

Kutatási területem kiválasztásával annak vizsgálata volt a célom, hogy az újfajta, átalakuló biztonsági kihívások Magyarország nemzetbiztonsági szektorában milyen jellegű működési, intézményi és feladati változásokat eredményeztek. A működés tekintetében jelentős figyelmet fordítok arra, hogy magukban a szolgálatok struktúrájában milyen szervezeti változásokat eredményezett a technológiai fejlődés, Magyarország szolgálatai mennyire tudnak lépést tartani a legmodernebb szolgálatok modernizációs ütemével, illetve az információs társadalom folyamányaként a nemzetbiztonsági szervek együttműködése miként megy végbe. Az ezzel összefüggő politikai döntések, változtatások, közigazgatási átalakulások, új szervezetek létrehozása sarokkövei az értekezésnek. Az értekezés fő célja a szolgálatok feladatrendszerének változásainak vizsgálata. Ennek érdekében a biztonsági stratégiák tükrében tanulmányozom, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatokra milyen módon hatott az információs társadalom egyre nagyobb térhódítása, a megújult kihívásokra hogyan reagáltak a szolgálatok és a politika, a rendelkezésére álló erőforrások figyelembevételével, és hogyan változott intézményrendszerük.

Disszertációm relevanciáját a kihívások, kockázatok, és fenyegetések átalakulásai adják, amelyekkel a politika is aktívan foglalkozik: a nemzetbiztonsági szolgálatok egyre gyakrabban támogatják tevékenységükkel a döntéshozatalt, egyre fokozottabb szerepet kapnak a különböző biztonsági kérdések megoldásában, a kritikus infrastruktúrák védelmében. A hibrid és aszimmetrikus hadviselés intenzívvé válása is a téma fontosságát erősíti. Az értekezésben a különböző nemzetbiztonsági részterületek vizsgálata során feltárt kutatási

eredmények segítséget kívánnak szolgáltatni az esetleges szervezetrendszeri átalakításokhoz, a módszertanok javításához, rámutatnak az egész magyar nemzetbiztonsági rendszer erősségeire és hiányosságaira. Az értekezés nem műszaki jellegű, az esetleges technológiai jellemzőkre nem tér ki részletekbe menően, de a hatásuk, biztonsági és társadalmi aspektusainak elemzése az egyik fő célkitűzés.

Elmondható, hogy a szolgálatok egyre nagyobb szerepvállalásából, a politikai döntéshozásban nyilvánvalóvá vált az a cél, hogy a magyar külpolitikát a lehető legjobban önállóvá tegyék. 1990 előtt ezt természetesen nem mindig sikerült elérni, azt is el kell ismerni, hogy a szolgálatok fejlettsége mindig lépésekkel a nyugati minták után járt, és általában akkor lett beépítve a rendszerbe, mikor az már nyugaton evidensnek számított. Magyarország esetében a sajátos történelmi fejlődés határozta meg a nemzetbiztonsági szervek evolúcióját, illetve a fontosabb események (pl. rendszerváltás, botrányok, terrorizmus megjelenése) idéztek elő változásokat. Az értekezés a polgári és katonai nemzetbiztonsági szervezeteket vizsgálja, de mivel általánosságában elemzem az egész rendszert, az együttesen rájuk ható elemek kerülnek kifejtésre. Kutatásomban Magyarország nemzetbiztonsági szolgálatainak változását mutatom be a rendszerváltás után az információs társadalom tükrében. Az elmúlt évek biztonsági kihívásai átalakulóban vannak, megváltozott a kül- és biztonságpolitikai környezet, amely hazánkat is érinti. A körülmények változása miatt sok ország egyre nagyobb mértékben támaszkodik a nemzetbiztonsági szolgálatokra. Ennek következtében a magyar döntéshozók egyre több alkalommal kényszerültek változtatásokat végrehajtani a nemzetbiztonsági rendszeren. Dolgozatom célja ezen átalakulásokat bemutatni, és bizonyítani, hogy az információ mint hatalmi tényező dominálása okozta őket legfőképpen. Megállapítom, hogy a nemzetbiztonsági igazgatás éppen aktuális rendszerének kialakítása minden esetben a kormányzati politika döntéseitől függött. Ehhez a magyar nemzetbiztonsági struktúra egyes elemeinek átfogó vizsgálatára van szükség.

A paradigmaváltások nem csupán a hadviselésben vannak jelen, hanem a nemzetbiztonsági szolgálatok életében is. Az értekezés során alátámasztom, hogy a 21. század biztonsági problémáira leginkább az információs társadalom megjelenése, az információ felgyorsult áramlása és a technológia fejlődése hatott. Magyarország nemzetbiztonsági védelmében az átalakulások miatt fundamentális kérdéssé vált a nemzetbiztonság stratégiai szintű irányítása, a műveleti, értékelő-elemző és műszaki ágazatok, valamint a nemzetbiztonsági igazgatás és intézményrendszer fejlesztése. A magyar nemzetbiztonsági intézményrendszer nem teljes egészében az információs társadalom okozta eltolódások miatt

változott meg, hanem vegyes evolúciós utat járt be, mivel a mindenkori politikai nézetek is hatással voltak rá.

A hírszerzési ciklus klasszikus modellje alapjaiban megmaradt Magyarországon, de történtek benne változások, és ennek egyik legfőbb oka a technológiai fejlődés miatti eltolódások. A döntéshozók egyre gyakrabban építik bele döntéseikbe a nemzetbiztonsági szolgálatoktól kapott anyagokat. A szolgálatok elsődleges „nyersanyaga” az információ, ezért fokozatosan érvényesül az információs társadalom térnyerése. A hatás főleg az információáramlással és nemzetbiztonsági szervek átrendeződésével jellemezhető, előtérbe került a nyílt forrású hírszerzés (angolul: Open Source Intelligence, röviden: OSINT) és a kiberhírszerzés, ezért átalakul a ciklus, ennek ellenére a különböző biztonsági kihívások miatt az emberi forrásokra alapozott hírszerzési tevékenységi ág (angolul: Human Intelligence, röviden: HUMINT) továbbra is erős marad.

Mivel az új típusú biztonsági kihívások egyre komplexebbek, a veszélyek felderítéséhez és elhárításához nélkülözhetetlen eszközrendszer egyre sokrétűbbé válik, és szükségessé vált a védelmi rendszerek integrált együttműködése is. Az információuralom egyre inkább a nemzetbiztonsági szervek összehangolt munkáját követeli meg, információ fúziós és információvédelmi megoldásokat és módszereket léptetnek életbe. Magyarországon hasonlóan megindultak ezek a folyamatok, azonban valódi, általános és átfogó információrendszer még nem jött létre.

2. KUTATÁSI CÉLOK ÉS HIPOTÉZISEK

Értekezésemben az alábbi kutatási célok mentén építettem fel hipotéziseimet.

A kutatás céljai:

1. Az információs társadalom jellegének és a nemzetbiztonsági szervekre gyakorolt hatásának bemutatása;
2. A magyar nemzetbiztonsági szervezetrendszer átfogó bemutatása, az átalakulások összefüggéseinek feltárása;
3. Az elemzési következtetések alapján egy stratégia felvázolása, prognózisok ismertetése.

A kutatás ezen célok mentén a következő területekhez járul hozzá:

- A magyar nemzetbiztonsági szervezetrendszer evolúciójának megértéséhez;

- A magyar politikai gondolkodás megértéséhez a nemzetbiztonság és technológiai fejlődés viszonyában;
- A nemzetbiztonsági kérdések elemzéséhez;
- A biztonsági és nemzetbiztonsági elméletek hazai és nemzetközi fejlődéséhez.

Az értekezés fő kutatási kérdései:

1. Az információs társadalom minek a következménye és milyen hatással bírt a biztonsági szektorra?
2. A magyar nemzetbiztonsági szervezetrendszer politikai, szakmai vagy vegyes folyamatok mentén fejlődött a napjainkig?
3. A politikai vagy szakmai döntések mentén milyen feladatváltások definiálhatók a nemzetbiztonsági szolgálatok működésében?
4. Hogyan alakult a magyar nemzetbiztonsági szolgálatok helye és szerepe a biztonsági szektorban a rendszerváltás után?
5. Milyen főbb jellemzőkkel artikulálhatók a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatainak változásai?
6. Mennyire fontos az új típusú kihívásokra válaszreakcióként és a döntéshozók számára az információ fúzió?
7. Mi várható a jövőben a hazai szolgálatok szerepvállalása tekintetében?

Az értekezésben annak érdekében, hogy a fenti kérdésekre megtaláljuk a választ, az alábbi hipotéziseket fogom igazolni:

H1: Az információs társadalom jelentős hatással bírt az új típusú kihívások kialakulására, formálódására.

H2: A rendszerváltás óta a magyar nemzetbiztonsági feladatainak változásában vegyesen jelentek meg a politikai és a szakmai döntések.

H3: A biztonsági stratégiákból kiolvasható, hogy Magyarország állami vezetése egyre jobban támaszkodik a nemzetbiztonsági szervezetekre, az új struktúrában megkerülhetetlen szereplőkké váltak, mivel a kihívások, kockázatok és veszélyek profilja jelentősen megváltozott.

H4: A megváltozott biztonsági környezet komplexé vált az információs társadalom miatt, így a rendvédelmi szervek szorosabb együttműködése a hatékonyság alapköve.

3. MÓDSZERTANIALAPOK

Az értekezés több kutatási módszerből táplálkozik. A vizsgálatok központi eleme az analízis és az indukció. A kiválasztásukat a témakör jellege indokolja mivel általános, elméleti, leíró-magyarázó és elemző jellegű. A vizsgálódás főképp dokumentumelemzés, stratégiaelemzés, a releváns kutatások és irodalmak szekunder kiértékelésével foglalkozik. Ennek az oka, hogy a disszertáció fő eleme az állapotanalízis. Elengedhetetlen az ok-okozati típusú leíró elemzés, hogy a múlt eseményeiből következtetéseket vonjunk le a jelenre, és megismerjük a miértjét. A kauzalitás végén lennie kell egy meghatározott állapotnak, ami a vizsgálódás fő tárgyát képezi.

A doktori értekezés az államokat tekinti a biztonsági kérdések alapvető szereplőinek. A biztonság fogalmán a nemzetek biztonságát értjük, aminek a legfőbb biztosítója az állam. A biztonságelméletek modelleken keresztül keresnek magyarázatot a világ biztonsági kérdéseinek megválaszolására, egyes szegmensek működésének bemutatására. Az elméletek aztán gyakorlati formában valósulnak meg, de a több lehetséges forráskönyvből a politika választ. Így a biztonság és a politika egy elválaszthatatlan párossá válik. A dolgozat a három fő elméleti irányzat (realizmus, liberalizmus, kritikai szemlélet) közül főképp a biztonság realista iskoláját követi, de beemel fontos részeket a másik két irányzathoz is. A választást indokolja, hogy a realista iskola is inkább egy általános irányt követ és ez keretet tud adni az elemzésnek. A realista elmélet szerint az állam a nemzetközi kapcsolatok fő alanya. Az államok egyik fundamentális célja a rend, a közrend és a biztonság szavatolása állampolgárai számára, ahogy ezt Thomas Hobbes is kifejti *Leviatán* című művében. Az államok önfenntartók, ezért gyakran konfliktusba kerülnek más államokkal, és nem állami szereplőkkel is. A realizmus szerint az államok a nemzeti érdekeik és biztonságuk fenntartása szerint cselekszenek. A különböző államok az „anarchia” állapotában vannak, mivel nincs egy közös világkormány, saját logikájuk szerint működnek, és csupán egy közös ellenség tudja kikényszeríteni a szövetségeket, így válhat esszenciálissá a kooperáció. A realizmus eléggé pesszimista, és nem feltételezi mindig a bizalmat a felek között, ezért is indokolt a kritikai szemlélet egyes elemeinek átemelése. Ismeretelméleti szempontból a fő irányzat pozitivistá módszertant követ, vagyis a három megközelítési mód közül leginkább azt, ami közel áll a racionalitáshoz és a természettudományokhoz. A realista szemlélet az emberi viselkedést is vizsgálja, e szerint az ember természetén alapulnak a politikai döntések. A legjelentősebb viselkedési hajtóerő - ahogy

erre Hans J. Morgenthau is kitér - az érdek. Habár vannak morális tények is, de az állam és a politikai céljait nem ezek vezérik feltétlenül. Sokkal inkább a hatalom megszerzése, megtartása és a stabilitásának. A realista politikus folyamatosan figyelemmel kíséri a belső és külső behatásokat a saját hatalmára és az ország biztonságára nézve. Az államok tartják fenn saját és a többi állam biztonságát azért, hogy megakadályozzák más államok vagy csoportok veszélyeztető tevékenységét. A realizmuson belül a Kenneth N. Waltz féle neorealista iskola, azon belül is a redukcionista elmélet adja meg a megfelelő értelmezési keretet az információs társadalom okozta nemzetbiztonsági feladatok változásainak vizsgálatánál, mivel egységnyi változóra (azaz az államra, azon belül pedig egy rendszerre) koncentrál. Az elmélet szerint a társadalomtudományokban, azon belül a biztonság kérdéskörében is vannak olyan törvények, amiket a szereplőknek be kell tartaniuk, ha versenyképesek akarnak maradni. Ehhez szükséges a gyakorlatok fenntartása, a biztonság szavatolása, ami az államokat folyamatos alkalmazkodási versenyre kényszeríti. A rendszerben a legjobb magatartási formát jutalmazza, míg a legrosszabbat bünteti. Az elmélet felhasználásához a vizsgálódást három irányból kell megkezdni. Először is, hogy milyen rendezőelv szerint tagolódnak be az egyes elemek a struktúrába. Másodsorban, hogy az államok egyes funkcionális specifikáció (esetünkben a nemzetbiztonsági rendszer) milyen hatásokkal képesek ellátni az adott feladatát. Harmadsorban szükséges áttekinteni az alkotóelemek relatív képességeinek megoszlását. Jól látható a neoklasszikus realizmus egység szintű vizsgálatának a ténye, amely egy nagyobb struktúrába helyettesíti be ezeket. Megkülönböztetnek külső és belső egyensúlyt, de ez a technológiai fejlődéssel több helyen is összemosódik. A neorealista megközelítés összhangban van az analízissel és az indukcióval, mivel mindegyik olyan változókkal dolgozik, amik lehetnek függők vagy statikusok, de a végkimenetelt magyarázó eseményeket keresik. Azonosítják azokat az egyedi eseményeket, amik döntő változásokat vittek végre a folyamatok alakulása terén. A dolgozat egészében ez a cél, és főleg a IV. fejezet mutatja be a végkifejletet.

A disszertáció során - mivel Magyarország nemzetbiztonsági szervezetrendszerét vizsgálom meg az információs társadalom tükrében - gyakran a kritikai megközelítést fogom alkalmazni. Ezt az elemzési módot már Arisztotelész és Szókratész is használta, annak érdekében, hogy az összefüggéseket feltárják, rálátásuk legyen a dolgok letisztult jellegére, és következtetéseket vonjanak le. A módszertan főképp a társadalomértelmezési irányzatra támaszkodik. A társadalom ebben a felfogásban elsődlegesen az emberi aktivitásra épít, ahol a szervezeti és intézményes szintet mindig az adott korszak anyagi-technikai és kulturális foka határozza meg. Az emberi tudat és tudás a fejlődés fő mozgatórugója, a szintje mindig függ az adott kor fejlettségi szintjétől. Döntően három szemléletmód jellemzi: a történetiség, a totalitás

és a dialektika. A történetiség az időbeni fejlettségi szintet jelöli ki; a totalitás az egész dominanciáját, és a részek közötti uralmát hangsúlyozza; a dialektika a fejlődés forrását keresi az ellentmondások vagy összefüggések tükrében. Az ezekből eredő politikaszemlélet elhelyezi a politikát a történelmi-társadalmi rendszerekben. Korábban az ipari forradalom kritikáját érintette, manapság azonban egy sokkal általánosabb kritikává vált. A megközelítési mód célja elemezni, bizonyítékokkal igazolni vagy cáfolni azok helyességét vagy más hipotézisekre rávilágítani az alapján, hogy a kutató kezdetben feltételez egy kutatási problémát és meghatározott módszertan mentén vizsgálatot folytat. Az eljárás legvégén bizonyosodik be a rendelkezésre álló adatok és információk alapján az előfeltevés. A lehető legtöbb forrásból szükséges dolgozni, hiszen a jogszabályok, vélemények, dokumentumok és elemzések egy átfogó képet adnak, valamint elősegítik az objektivitást. A megközelítés annál inkább megerősíti annak jogosultságát, minél inkább szélesebb körű a vizsgálat.

A társadalomtudományok kimondottan törekszenek az emberi magatartás megismerésére, leírására, modellek készítésére. Ennek az egyik fő eleme a lehető legréálisabb, racionálisabb kép megalkotása. A politikai döntések elemzésénél, azaz a disszertáció fő elemének vizsgálatakor a korlátozott racionalitás elméletét fogom alkalmazni, amely szerint a döntéshozó képessége ahhoz, hogy racionális döntéseket hozzon, több oldalról is befolyásolható, ami által sérül a racionalitás elve. A racionalitás azonban egyes nézőpontok szerint lehet relatív. Úgy is mondhatjuk, hogy racionális egy egyén cselekedete, ha az megegyezik a világnézetével, értékeivel, hitével, az egyezőség pedig logikus keretbe helyezi azt. Azonban a korlátozott racionalitás elmélete szerint a döntések súlyokkal és korlátokkal terheltek, ami nehezíti a racionális döntések megértését. A torzulás három okkal magyarázható:

1. *Az ítéletalkotás torzítása:* a döntések gyakran valószínűségeken alapulnak, amik heurisztikákra épülnek, amiknek szisztematikus hibái lehetnek;
2. *A problémamegjelenítés hibái:* a döntéshozó alternatívákban gondolkodik, általában a nyereséget és veszteséget veszi utilitarista módon figyelembe, mielőtt meghoz egy döntést. Így inkonzisztens preferenciák jönnek létre;
3. *A döntési helyzet megoldásának defektusai:* az emberi természet nem mindig reális, gyakran előjön ösztönlenyi mivolta, érzések befolyásolják.

Módosul ennek következtében a motivációja, ami által az információkeresés és az információ felhasználása hiányossá válik. A Herbert Simon szerint, a döntéshozó nem tud mindig objektív döntést hozni, a helyzetek esetleges speciális jellege miatt. Minden esetben ismernie kell

ugyanis az összes lehetséges alternatívát, továbbá egyszerre kell hasznosnak és konzisztensnek lennie, annak ellenére, hogy ezek néha kiütik egymást. Azonban nem mindig áll rendelkezésre elegendő információ, mégis születik valamilyen döntés. A döntéshozó ezekben az esetekben egy modellt állít fel, ami a nehéz kérdéseket könnyűvé teszi, és magyarázatot ad az eljárás módra. Mivel a döntéshozó tisztában van saját korlátaival, ezért a döntések részletes vizsgálatánál alternatívákat keres, aminek célja a heurisztika és az igények maximális kielégítése. De még ebben az esetben is hatnak a döntéseire a társadalmi normák, a politika, az etika, az ideológiák, a kultúra, valamint a nem optimalizált heurisztikák. Így születik meg a korlátozott racionalitás modellje. Fontos a modell szempontjából a szokások és a valódi döntések elkülönítése. A szokások esetében a döntéshozók múltbéli tapasztalatai, beidegződései, pártpolitikai ideológiák, valamint a politikai nyomás a meghatározó, azaz kevésbé történik mérlegelés, és bevált módon a megszokott funkciók szerint kerülnek a döntések meghozatalra. Ebben az esetben tehát elmarad a részletes hatástanulmány, a politikus nem törődik a választás hatásaival. A modell erősen kapcsolódik a neorealista iskolához és az indukcióhoz. A rendszerváltás óta eltelt változások elemzése kronológiai sorrendben történik, míg eljutunk a 2020-as állapotokhoz. A korlátozott racionalitás elmélete olyan eszközt ad a kezünkbe, amellyel könnyebben megérthetjük a politikai szféra döntéseit a nemzetbiztonsági szektor tekintetében, az információs társadalom tükrében.

A korlátozott racionalitás elmélete három vizsgálati irányt jelöl ki:

1. A probléma megoldásához szükséges információk megkeresése és ennek folyamata
2. Az előnyök megtalálása és kiaknázása
3. A döntéshozói viselkedés szabályainak megértése.

Főképp az utolsó pont kifejtésére törekszem az értekezésben. A nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszerének átalakításához hozott döntéseket a különböző 21. századi biztonsági stratégiákon keresztül vizsgálom meg, hiszen az állami célokat a döntéshozó a stratégiákban rangsorolja, és jelöli ki a hozzájuk szükséges eszközöket.

A vizsgált téma megkövetel néhány lehatárolást. A disszertáció - mint a címe is mutatja – a 21. században vizsgálja a magyar nemzetbiztonsági szolgálatok feladatainak eltolódását, de ezek megértéséhez elengedhetetlen, hogy megismerjük a rendszerváltás óta eltelt időben, a demokratikus struktúrában véghez ment változásokat. 2001. szeptember 11-e egy korszakváltásnak is tekinthető az egész világot érintő fenyegetések tekintetében, ami gyökeres változásokat hozott nemcsak a világ legtöbb országának védelmi szektorában, hanem

hazánkéban is. De az inentől induló út nem csak egy teljesen új, hanem már az előzetesen megkezdett hosszú folyamatok egyik ága, így nélkülözhetetlen az előző 11 év áttekintése. A nézőpont tekintetében a vizsgálódás elsődlegesen elméleti, és az egész nemzetbiztonsági rendszert érinti, nem polgári vagy katonai specifikus, mégis inkább a polgári szegmensre fókuszál, mivel a katonai szegmens azonos mértékű elemzésére a disszertáció nyújtotta terjedelem nem elegendő.

4. A DISSZERTÁCIÓ FELÉPÍTÉSE

A disszertáció hat fő fejezetből áll, amelyből az első fejezet vezeti be az olvasót az elméleti keretekbe. Bemutatásra kerül a disszertáció felépítése, a módszertan, a kutatási célok, a hipotézisek, a szakirodalom áttekintése, a kutatási probléma megfogalmazása és a kutatás időtartama.

A II. fejezet az információs társadalommal, a globalizált világgal és a belőlük fakadó új típusú kihívásokkal foglalkozik. Lefektetésre kerülnek az alapfogalmak és alaptézisek, amelyek a későbbiekben a magyar rendszer megértésnél kulcsfontosságú jelentéssel bírnak majd. Bemutatásra kerül Magyarország az információs társadalomban, és a nemzetbiztonsági kérdések helyzete. A hipotézisek bizonyításához elengedhetetlen ezen komplexum értelmezése, ami támpontot ad az elemzési körhöz, a magyar nemzetbiztonsági szervek feladatainak változásának vizsgálata során.

A III. fejezetben a különböző biztonsági stratégiákat és dokumentumokat mutatom be. Összefoglalom a stratégiai célokat, koncepciókat, és a végrehajtásához szükséges eszközöket. Elemzem, hogy a különböző biztonsági stratégiák milyen szakmai és politikai válaszokat adnak a 21. század és az információs társadalom kihívásaira. A fejezet - kiegészülve az információs társadalom ismerveivel - elemzési alapot ad az ezt követő fejezetekhez, segít értelmezni a nemzetbiztonsági szektort érintő szakmai és politikai döntéseket.

A IV. fejezet a történelmi áttekintést hivatott szolgálni, mivel a választott téma nem nélkülözheti a nemzetbiztonsági szolgálatok történetének általános áttekintését. Rövid kitekintéssel indul a Kádár-korszak titkosszolgálataira, ami érthetőbbé teszi a rendszerváltás során felmerülő dilemmákat, és alapot szolgáltat a folyamatok értelmezéséhez. A fejezet időrendben halad 1990-től egészen 2020-ig, a legfontosabb paradigmaváltásokra és eltolódásokra koncentrálva, és értékelve az információs társadalom súlyát ezekben a döntésekben. A folytatás immár egy jelenkori állapotanalízist kezd meg. A jelenlegi

nemzetbiztonsági szervezetrendszer bemutatása, az ok-okozati összefüggések vizsgálatának és a végkimenetel-magyarító folyamatlemezés utolsó állomásának bemutatása a cél.

A V. fejezet az instabil térségekkel, a migrációval, a terrorizmussal, a szervezett bűnözéssel, a kibertevékenységekkel, a tömegpusztító fegyverek elterjedésével és a hagyományos fegyverekkel végrehajtott támadásokkal, a kritikus infrastruktúrák nemzetbiztonsági védelmével, az információs műveletekkel, az információbiztonsággal, a hibrid konfliktusokkal, az új technológiák hatásával és a koronavírus-járvánnyal foglalkozik.

Az utolsó, VI. fejezet hivatott a következtetések, kutatási eredmények ismertetésére, valamint a hipotézisek igazolására és az új kutatási eredmények szemléltetésére. A kutatás végét ajánlásokkal zárom.

5. A KUTATÁS IDŐTARTAMA

A kutatás egy állapotanalízis, amely a kutatási módszertant követve segít megérteni napjaink helyzetét. Jelen állapot vizsgálata nem történhet meg az állampárti rendszerre való visszautalás nélkül, illetve a rendszerváltás óta eltelt események átfogó elemzése nélkül. Az értekezés maga, nagyrésztben a 21. századi hazai átalakulásokra fókuszál, de elengedhetetlen az, hogy megnézzük mi történt a rendszerváltás óta eltelt három évtizedben. Ezért a kutatás kezdetének 1990-et határozhatjuk meg és egészen 2022. márciusáig tart. Magát a kutatást 2022. március elsején zártam le, így az az utáni események nem képezik a kutatás tárgyát, az értekezés az ezt megelőző események feldolgozásán, értékelésén és elemzésén alapul. Nyilvánvalóan a magyar nemzetbiztonsági rendszer és az információs társadalom története is jóval régebbre nyúlik vissza, de ahhoz, hogy az értelmezési kereten belül maradjunk, és a mai kor számára lényeges összefüggésekre világítsunk rá, a demokratikus átmenet és az az utáni korszak vizsgálata elegendő.

6. KÖVETKEZTETÉSEK

Az információk és adatok feldolgozásának és értékelésének felgyorsulása a védelmi szervezetek mellett a különböző biztonsági problémákat okozó entitások rendszerét is befolyásolja. Ilyen környezetben a nemzetbiztonsági szolgálatok sem engedhették meg maguknak, hogy ne reagáljanak, főképp technikai fejlesztésekkel. A változatos információ felhasználás miatt jelentősen átalakulnak a kormányzati döntési mechanizmusok, és folyamatos kényszerítő erőt jelentenek az adaptációra. A katonai erők háttérbe szorulásával a biztonsági kérdések nem tűntek el, a nemzetbiztonsági szolgálatokra pedig még nagyobb hangsúly

helyeződik. Azonban a 2022-es ukrán-orosz háború rávilágított arra, hogy egy háború sem elképzelhetetlen akár országunk közvetlen közelében sem, így a jövőben ezekre a konfliktusokra is fel kell készülni.

A rendszerváltás óta az egész rendszert érintő reformok nem következtek be, mindig az alap rendszer intézményeinek és struktúrájának egységnyi transzformálása zajlott le. A modernizáció és technikai fejlesztés is különállóan ment végbe. Szakmai igények kielégítése helyett politikai profiltisztításra enged következtetni a tárca nélküli miniszteri rendszer alkalmazása és az ehhez való elkötelezettség. Az Orbán-kormány felismerte, hogy hátra kell hagyni az állampárti múlttól való félelmeket és az állandóan változó biztonsági közeghez kell igazítani a nemzetbiztonsági tevékenységet. Egyes szolgálatok jelenleg is alá vannak rendelve annak a minisztériumnak, ahol az adott szolgálat tevékenységét a legjobban tudják hasznosítani, de a NIÁT és TIBEK mint nemzetbiztonsági munkacsoportok is jól tükrözik a kormányzat azon törekvését, hogy a lehető legjobban hasznosuljanak máshol is a megszerzett információk. Ez az utilitarista szemlélet tökéletesen idomul az USA és más európai országok decentralizáló, lazító lépései közé. A politikai kommunikáció állandó eleme volt a szolgálatok közötti együttműködés és a nemzetközi kapcsolatok fejlesztése, a külföldi partnerkapcsolatokon kívül azonban nem jött létre a kormányzati átfogó koordináció. Az atomizált rendszert 1990 óta próbálták komplex egészé alakítani, a koordinációs mechanizmusok létrehozásával és átdolgozásával. A nyugati terrortámadások számának növekedése és az ez által létrejött nyomásra volt szükség ahhoz, hogy életre hívják a nemzetbiztonsági fúziós központot, és az a szervezetrendszer részévé váljon. A magyar szolgálatok a rendszerváltást követően a technikai eszközöket preferáló nemzetközi trendekhez való folyamatos alkalmazkodás mellett - ami főképp a költségvetési fedezet növekedésében jelent meg - a HUMINT vonalat is megtartják, ugyanolyan nélkülözhetetlen része marad munkájuknak. Ahogyan arra Dobák Imre, Urbán Attila és Kovács Zoltán is rámutatott, komoly erőforrásokat mozgósítottak a szolgálatok a szocializmus éveiben is a technikai eszköztáruk korszerűsítésére, amely folyamat a későbbiekben csak erősödött, és a 2000-es évek terrorsorozatáig kitartott. A terrorizmus újfajta térnyerése rávilágított az egész világ számára arra, hogy a terrorszervezetek is ismerik az információs hálózatokat, és nem szabad háttérbe szorítani a HUMINT képességeket, növelni kell a nemzetbiztonsági szervezetrendszerben dolgozók számát. A szolgálatok intenzív toborzása is ezt jelzi. Megállapítható, hogy egy sajátos nemzetbiztonsági rendszer alakult ki a rendszerváltás után Magyarországon. 2001-ig - a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat létrehozásának kivételével - a politikai típusú döntések voltak meghatározóak, retorikai szinten azonban végig megjelent a technikai idomulás a változó biztonsági körülményekhez.

Funkcionalista-decentralista vita mentén zajlottak a 2000-es évek, azonban érdemi előrelépés nem történt a növekvő kihívások ellen, a tárca nélküli miniszter pozíciójának változásain kívül. 2010-től vette kezdetét a reformsorozat, fokozatosságra törekedve, de a komplex, az egész rendszerre ható reformok még nem valósulhattak meg. Az Nbtv. a technikai titkosszolgálati tevékenységet jelenleg is még csupán információgyűjtő tevékenységként jelöli, mindeközben világszinten is fokozódik a befolyásoló műveletek szerepe. A folyamatos technikai fejlesztés véghezvitele is ide tartozik, ami védi a rendszert a külső hatásokkal szemben, ezért kiemelten fontos, prioritizált területként kell kezelni. A történelmi események és a széttagoaltság miatt a SIGINT rendszer klasszikus felépítését technikai oldalról a magyar nemzetbiztonsági szolgálatok nem fedik le annak ellenére sem, hogy a hatékonyság megmutatkozik a technika kihasználtságában. Megjelenhet még a technika az elemző-értékelő rendszerek erősítésében, a kibertevékenységek felügyeletében, műszaki-szakértői területen, az információbiztonság garantálásban. A nyugati szolgálatok egy részére már jellemző irányvonal az intézmények koordinációja. Az illegális migráció erősödése és a terrorista akciók számának fokozódása Európában arra motiválta a döntéshozókat, hogy a koordináltabb együttműködési metódusok felé mozdítsák el a biztonsági szerveket. A szolgálatokat ezért a 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégia már kötelezi is erre.

Magyarország egyre jobban támaszkodik a nemzetbiztonsági szervekre, mivel a kihívások, kockázatok és veszélyek profilja jelentősen megváltozott, és az új struktúrában megkerülhetetlen szereplőkké váltak. Annak ellenére, hogy a rendszerváltozás óta nem történt átfogó intézményi reform, 2010 óta megfigyelhető a reakciók többségének szakmai érvényre jutása.

Az Információs Hivatalnak a minisztériumok közötti tologatása egy jó példája a politikai hatásoknak, amelyek felett nem lehet szemétkönyvi. A döntéshozók felismerték, hogy a küszöbön álló új típusú veszélyek együtt járnak a változó körülményekkel, amelyekkel lépést kell tartania a nemzetbiztonsági szervezetrendszernek is. A magyar szolgálatok 21. századi változásai során több esetben is felfedezhető, hogy ez nem csak a politikai gondolkodásban testesült meg, hanem szimbolikus és gyakorlati lépésekben is megjelent. A szolgálatok Alaptörvénybe emelése emblemikus, jogi normatív és egyéb szakmailag indokolt döntés volt, így elfoglalhatta helyét a legmagasabb jogi dokumentumban. Ezáltal a kormányzat szimbolikusan is megjelenítette, hogy a munkája során fokozatosan figyelembe veszi munkájuknak és jelentős szerepet is szán nekik. A kormányzat holisztikus szemlélettel csak 2010 után változtatott alapvetően a rendszerváltozás időszakában lerakott alapokon nyugvó felépítményen. A rendszerváltás intézményi felépítése, szerkezete, modellje és funkciója nem

az információs társadalomnak köszönhetően alakult ki, de a szerepe jelentőssé vált a 2010-es években, amelyet jól tükröznek a technikai újítások, bizonyos koordinációs szervek fejlődése, a növekvő költségvetés, az NBSZ portfóliójának szélesítése és technikai megújulása. Különösen jelentős a TIBEK létrehozása. A terrorizmus modern fenyegetéseivel szemben olyan központ jött létre, amely minden szervezet számára képes támogatást nyújtani. A küzdelem eredményességét fokozza ez az intézmény, viszont a törvényhozóknak az emberi jogi problémákat orvosolnia kell. Az információáramlást a döntéshozók felé az információs társadalom elterjedése is meghatározza és amint arra rávilágítottunk, nagy befolyást gyakorolt a hírszerzési ciklusokra, átfőrtmálta és új mellékágak alakultak ki. A ciklus felgyorsulásával az információáramlásnak is élénkűlnie kell ahhoz, hogy a politikusok a nemzetbiztonsági jelentésekre támaszkodva egyre gyorsabban tudjanak reagálni a problémákra. Példaként hoztam erre a 2015-ös migrációs válságot, amelynek következtében a kialakuló terrorhűllám a szolgálatoknak is fordulópontot jelentett, strukturális és stratégiai változásokat eredményezett. A szolgálatoktól, a humánérőforrás számára az átalakuló kihívások új képzési modellek kidolgozását követelik meg. Egyre szükségesebbé vált a keleti nyelveket beszélő munkatársak létszámának növelése, azonban a hiánypótlás nem egyszerű, mert a nemzetbiztonsági szolgálatok felvételi eljárása és követelményrendszerének bonyolultsága, valamint a munkaerőpiaci kínálat nem kedvez a helyzetnek. Kiemelt szerepe van a biztonsági stratégiáknak abban, hogy rövid- és hosszútávon egyaránt determinálják a rendvédelmi szervek legfőbb fókuszát. Bár a stratégiák többségében törekszenek a konkrét intézményekre való utalás elkerülésére, főként a célokat és a védendő nemzetközi és nemzeti értékeket sorakoztatják fel, ugyanakkor utalnak a koordináció szükségességére, a módosult biztonsági környezetre, és az ehhez társuló adaptálódásra készítetik a szolgálatokat. Irányokat jelöl ki, illetve elég széles mozgásteret ad számukra ahhoz, hogy a lehető legnagyobb hatékonysággal hajtsák végre közös, összehangolt tevékenységüket.

A megváltozott biztonsági környezet egyre komplexebb, a rendvédelmi szervek együttműködve tudnak hatékonyan fellépni. Az információfűzió és a kooperatív modell az új típusú kihívások miatt jelentős szereppel bírt a politikai gondolkodásban, és továbbra is erősödő szerepe van. Mivel a HUMINT és SIGINT vonal közti hangsúlyok jelentősen átalakulnak, ezért új módszerekre van szükség az információszerzés területén. Bár - egyes esetekben - a technikai hírszerzés elegendő adatot szolgáltat, az információs társadalom által adott innovációk nem képesek mindig kellő mennyiségű védekezési lehetőséget biztosítani számunkra, ezért továbbra is jelentős szerepe van az emberi kapcsolatokra alapozott hírszerzésnek. Pontosan erre alapozva folytatnak a hazai szolgálatok állandó, erős, főként műveleti területre fókuszáló toborzást. Ezek

ellenére napirenden kell tartani a technológiai fejlesztéseket is, hiszen ilyen módon is érkehetnek időben olyan információk, amelyek a határokon átvélő, adott esetben globalizált fenyegetések ellen irányuló döntések, megelőző és védelmi intézkedések meghozatalához szükségesek. Fontos, hogy a különféle nemzetbiztonsági elvek, módszerek, szabályok és eszközök folyamatosan adaptálódjanak. A hazai nemzetbiztonsági szolgálatok szervezeti, képzési és technikai működésének igazodnia kell a területre vonatkozó kormányzati stratégiához, aminek viszont a valós fenyegetésekhez, veszélyekhez és kihívásokhoz kell alkalmazkodnia. Olyan jellegű újítások, korszerűsítések és célok kellene, amelyek lehetővé teszik a szolgálatok működését a legnehezebb helyzetekben is. Nehéz helyzetbe kerültek a hazai szolgálatok a 2008-as gazdasági világválság idején, mert egyszerre kellett szembenézniük költségvetésük megcsappanásával és a válság okozta új biztonsági fenyegetésekkel, amelyek viszont halaszthatatlan odafigyelést követeltek. Saját stabilitásuk megőrzése érdekében elengedhetetlen, hogy a szolgálatok rendelkezzenek megfelelő forgatókönyvvel az ilyen váratlan helyzetek megoldására. A költségvetés növekedése, továbbá az Európai Unió műveleti, technikai, beszerzési, valamint fejlesztési célokra fordítható pályázatainak révén szerencsére lehetőség van a reagálóképesség további növelésére. A bemutatott biztonsági helyzetek jól szemléltetik, hogy az eddigénél sokkal szorosabb és hatékonyabb együttműködésre van szükség a rendvédelmi szervek részéről, ugyanis a hazánkat fenyegető veszélyek valamennyi szervezet működési területét érintik. Ennélfogva ezen kérdések tekintetében nem lehet kizárólag a nemzetbiztonsági szervezetrendszerre hagyatkozni. Ugyanakkor olyan feladatok esetében, melyek eddig főként a Rendőrséghez tartoztak, immár szükségessé vált a nemzetbiztonsági szolgálatok szerepvállalása is. A mai hálózati alapon működő világban nem az információ minősége változott, hanem az, hogy az adatok áramlása és feldolgozása azonnalivá vált. Ebből kifolyólag a nemzetbiztonsági szolgálatok a rendvédelem fontos alkotóelemei. A nemzetbiztonsági szolgálatok igyekeznek beépíteni működési területeik közé a kibertér alkotta új színteret. Mivel a szervezett bűnözés és a terrorizmus is beköltözött már a kibertérbe, a hibrid hadviselés ugyanúgy szemléletváltást hoz a katonai szolgálatoknál, ahogy azt a polgári szolgálatoknál is látjuk. Ennek eredményeképpen a polgári, rendőrségi és katonai nemzetbiztonsági szolgálatok rendszerében egyaránt felbukkantak a kibertámadások megelőzésére, elhárítására, vagy épp azok megvalósítására hivatott divíziók. Az állami, kormányzati szervrendszer összetett hálózati rendszeren, szervezett informatikai alapon működik, épp ezért elengedhetetlen, hogy a kiber terület védelmi szempontból az első helyre kerüljön a nemzetbiztonsági kérdések között. A 271/2018. (XII. 20.) Korm. rendelet meghatározza azokat a követendő feladatokat és hatásköröket, amelyek révén a

nemzetbiztonsági szolgálatok gyorsan reagálhatnak a biztonsági környezet változásaira. A technikai innovációk és az egyre növekvő információmennyiség folyamatos alkalmazkodást követel.

Véleményem szerint a fent leírtak szükségessé teszik nem csak a nemzeti biztonsági stratégiák folyamatos aktualizálását, hanem velük párhuzamosan egy új alapokon nyugvó nemzetbiztonsági törvény meghozatalát is.

7. A HIPOTÉZISEK TELJESÜLÉSE

Az értekezés négy hipotézist fogalmazott meg, amelyek mindegyike bizonyításra került. A dolgozat az első hipotézissel igazolta az elméleti keretet és az információs társadalom szemszögéből történő elemzési módot. Az információs társadalom jelentősen átalakította a biztonsági környezetet. A történelmi korszakok során mindig fontos volt az információ, de igazán meghatározó tényező az információs társadalom beköszöntével lett. Az információ birtokosa lett a hatalom birtokosa is, a direkt konfliktusok háttérbe szorulásával pedig felértékelődnek az olyan szervezetek, amelyeknek elsődlegesen az a feladata, hogy olyan információkat szerezzenek meg, amelyeket egy másik fél nem akar megosztani. Az említett szervezetek főleg a nemzetbiztonsági szolgálatok, akiknek fedett a tevékenységük, de a politikai háttértámogatás és eszközrendszer rendelkezésükre áll.

A második hipotézissel azt állítottam, hogy a rendszerváltás óta a magyar nemzetbiztonsági rendszer feladatainak változásaiban vegyesen jelentek meg a politikai és a szakmai döntések. A rendszerváltás után egy sajátos nemzetbiztonsági struktúra jött létre, ami főleg a pragmatista és utilitarista irányba fejlődött. 2001-ig az NBSZ létrehozásának kivételével inkább a politikai döntések voltak hangsúlyosok, amik betudhatók a rendszerváltás utáni útkeresésnek. A 2000-es években megkezdődtek a komolyabb szakmai viták, de 2010-ig nem történtek olyan változtatások, amelyekre azt mondhatjuk, hogy az információs társadalom okozta feladatbéli változás. A reformok megkezdődtek, és az állampárti rendszer féltreírta a titkosszolgálatokkal szemben kezdtek elfelejteni, de egész rendszert érintő változásokra még nem került sor. A magyar nemzetbiztonsági szolgálatokra az atomizáltság jellemző. Lényegesek az intézményeket egyenként érintő változások és a külön-külön végmenő modernizációs és technikai fejlesztések. A koordináció és információfúzió viszont több biztonsági probléma miatt is megjelent, ami bizonyítja azt, hogy a döntéshozók tudatában vannak annak, hogy az újfajta kihívásokkal csak egy erős, együttműködő nemzetbiztonsági rendszer veszi fel a harcot. A rendszerváltás óta a magyar szolgálatok viszonylag jól

alkalmazkodtak a megváltozott biztonsági környezethez, a technikai oldal mellett továbbra is hangsúlyos a HUMINT vonal, ami nem valósulhatott volna meg a politikai akarat nélkül.

A harmadik hipotézis szerint Magyarország állami vezetése egyre jobban támaszkodik a nemzetbiztonsági szervekre, mivel megváltoztak a kihívások, kockázatok és fenyegetések. Magyarországon azonban az információs társadalomba való belépést, és ezáltal a megváltozott, új típusú kihívásokra adott hathatós válaszokat akadályozták a politikai pozícióváltások, ami hátráltatta a nyugathoz való felzárkózást, ennek következtében pedig a megkezdett, nemzetbiztonsági rendszert átalakító szándékok nem tudták túlélni a politikai vezetést. A modellváltás 2011. áprilisában történt meg, amikor a kormányzat ismét alkotmányos szintre, az Alaptörvénybe emelte a nemzetbiztonsági szolgálatokat, közigazgatási átalakításokat végzett, fúziós központot hozott létre, folyamatosan növelte a költségvetésüket, és a nemzeti biztonsági stratégiákban is hangsúlyos szerepet kapnak a nemzetbiztonsági védelem szempontjából. A nemzeti biztonsági stratégiák további romlásra számítanak a biztonsági környezetben, ami szintén fontossá teszi a nemzetbiztonsági szervezetek aktivitását. Több olyan eseményt is bemutatam, ami már megváltoztatta a biztonsági környezetet, de egyelőre még stratégiai dokumentumban nem szerepelnek.

A negyedik hipotézisben az került megfogalmazásra, hogy a megváltozott biztonsági környezet egyre jobban arra kényszeríti a magyar nemzetbiztonsági szerveket, hogy szorosabbá fűzzék az együttműködést. Ezt felismerte a politikai döntéshozó is, és az információfúzió a kooperációt igyekszik erősíteni. Az SZBKK, majd a TIBEK fúziós központ létrehozása elősegítette az információk hatékony megosztását a nemzetbiztonsági szervek között a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni harcban. A biztonsági környezetből érkező változásokra kumulatív reakciók történtek, és olyan fúziós központokat hoztak létre, amelyek képesek a nemzetközi, globális trendhez méltó szolgáltatást nyújtani, és a modern fenyegetésekre adott, viszonylag gyors reakciók jelennek meg intézményesült formában.

8. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A kutatási eredményekre, illetve a témában végzett saját kutatásaimra alapozva a következő új tudományos eredményeket lehet megfogalmazni:

1. Elsőként mutattam be az információs társadalom hatását a magyar nemzetbiztonsági szolgálatokra átfogó szemléletmóddal, amihez legfőképpen magyar nyelvű forrásokat használtam fel, kiegészítve idegen nyelvű szakirodalommal.

2. Bebizonyítottam, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatainak változásai nem értelmezhetőek kizárólag politikai vagy szakmai kontextusban, ennél összetettebb kérdésről van szó. Az összefüggések megértéséhez komplex elemzési módszer szükséges.
3. Igazoltam, hogy a nemzetbiztonsági szervezetrendszer a rendszerváltás utáni intézményi struktúráját, szerkezetét, modelljét és szerepét nem az információs társadalomnak köszönheti. 2022-ben már viszont már komoly szerepet játszik, amit bizonyít a koordinációs szervek evolúciója, a technikai fejlesztések, a költségvetések növelése, a NBSZ portfóliójának bővítése és technikai adottságainak innovációja.
4. Igazoltam, hogy az információfúzió és a kooperatív modellek felé való elmozdulás már jelen van a magyar politikai és tudományos gondolkodásban, továbbá a jogszabályok is az együttműködés felé hajtják a szolgálatokat. Az illegális migráció és a terrorizmus megerősödése Európában arra készítette a döntéshozókat, hogy koordináltabb szervezetrendszert hozzanak létre a már meglévő atomizált helyett, amelyek a felgyorsult világunk fenyegetéseire adnak választ. A kooperatív modell megjelenésének bizonyítéka még az SZBKK, TIBEK, a NIÁT illetve a Nemzetbiztonsági Munkacsoport és a Nemzetbiztonsági Kabinet létrehozása.
5. Példákkal igazoltam, hogy Magyarországon a rendszerváltás óta folyamatosan voltak intézményi változások, de intenzív feladati és intézményei átalakulások, fejlesztések leginkább 2010 után indultak meg. Bemutattam, hogy egyre erősebb a fókusz a nemzetbiztonsági szervezetrendszer részéről az információ-technológiára, amihez az intézményrendszer - legfőképpen az NBSZ és KNBSZ kibertéri feladatainak kibővülésével - is idomult. Az új technológiákhoz való alkalmazkodás megkövetelte a pénzügyi költségek növelését, mivel újító hatással van a munkatársi feladatkörökre, a munkafolyamatokra és a szervezeti rendszerekre is.
6. A nemzeti biztonsági stratégiák mentén, több politikai szándék bemutatásával bizonyítottam, hogy a kiszámíthatatlan biztonsági környezet miatt Magyarországon a politika esszenciális szerepet szán a jövőben a politikai döntések előkészítése, és a nemzetbiztonsági védelem szempontjából a szolgálatok számára.

9. AZ ÉRTEKEZÉS FELHASZNÁLHATÓSÁGA ÉS GYAKORLATI AJÁNLÁSOK MEGFOGALMAZÁSA

A disszertáció hozzájárul a magyar nemzetbiztonsági rendszer folyamatainak könnyebb megértéséhez, jelenkori történéseinek és az azokat befolyásoló tényezők megértéséhez. Nem csupán magyar nyelvű forrásokat használ fel, hanem jelentős mennyiségű idegen nyelvűt is. Ezen okból kifolyólag, valamint az értekezés több témakört felölelő volta miatt különböző területeken is felhasználható.

Az értekezés hasznosítható a Nemzeti Közszerológiai Egyetemen, illetve más felsőoktatási intézmények oktatási segédanyagaként is, ahol a kurzusok érintik a nemzetbiztonsági témakört. Az általános szemléletmódja a dolgozatnak lehetővé teszi, hogy alapozó tantárgyak irodalomjegyzékébe bekerüljön. A nemzetbiztonsági igazgatási rendszer áttekintő jellege miatt különböző szakigazgatási vagy védelmi igazgatási tárgyakban hasznosítható. Legfőképpen a biztonság- és védelempolitika, politológia, jog, államtudományi, nemzetközi igazgatási, közigazgatás-szervezői és nemzetközi tanulmányok szakos hallgatók számára ajánlott az értekezés. Leíró és áttekintő, egyfajta vonalvezetőként is szolgálhat más kutatások elkészítése során. Az információs társadalom mint fő elemzési faktor más tudományterületek nézőpontrendszeri példáját megmutathatja. Az értelmezési keret ezért beépülhet az ország kutatóintézeteinek, tudományos társaságainak, intézeteinek – főképp a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Nemzetbiztonsági Intézete, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Stratégiai Védelmi Kutatóintézete, a Hadtudományi Társaság, a Nemzetbiztonsági Szakkollégium, a Külügyi és Külgazdasági Intézet elemzéseibe. Hazánk szempontjából a releváns részek jól hasznosíthatók a Honvédelmi Minisztérium, a Belügyminisztérium a Külgazdasági és Külügyminisztérium és a Miniszterelnökség intézményeinél, valamint a nemzetbiztonsági szolgálatok szakmai képzési formáiban.

Ahogy arra Pénzváltó Nikolett is rámutat doktori értekezése eredményeinek ajánlásában, célzott és direkt politikai javaslatot nem fogalmazhat meg egy tudományos mű, ám véleményem szerint egy politikai szférával erős kapcsolatot ápoló intézményrendszer elemzése közben elengedhetetlen, hogy a szerző a szakpolitikát segítő ajánlásokat és útmutatásokat fogalmazzon meg, vagy a vizsgálatai eredményeit ne - a módszertani részben is meghatározott - racionális döntési mechanizmusok elősegítése érdekében vesse papírra. Ennél fogva a disszertáció a szakpolitikai döntésekkel - kiváltképpen nemzetbiztonsági kérdésekkel és változásokkal - kapcsolatban adhat támpontot a politikai döntéshozóknak.

A szakmai jellegű felhasználtságon kívül az értekezés a nemzetbiztonsági kérdések iránt érdeklődők számára is hasznos olvasmány lehet.

10. A SZERZŐ TÉMÁBAN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓI

1. Sáfrán József: A Fúziós Központok és alapvető képességeik. *Nemzetbiztonsági Szemle* 7. évfolyam (2019) 4. szám. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/nbsz/article/view/888/3447>
2. Sáfrán József: Az információszerzés fontossága a Szun-ce, Taj Kung, Machiavelli, Zrínyi, Jeney, Clausewitz és Jomini hadelméleti műveiben. *Hadtudományi Szemle* 2020. IV. szám. pp. 179-191.
3. Sáfrán József: A Forradalmi Gárda terrorszervezetté nyilvánítása. *Hadtudományi Szemle* 2020. III. szám. pp. 119-133.
4. Sáfrán József: Terrorist activity in online games. *Hadtudományi Szemle*, 10. évf. 1. szám, 2017. pp. 337-353. Online: https://epa.oszk.hu/02400/02463/00034/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2017_1_337-353.pdf
5. Sáfrán József: Az Amerikai Egyesült Államok és Magyarország nemzetbiztonsági szervezetrendszerének összehasonlító elemzése. *Felderítő Szemle*, 2018/1. szám, pp. 71–87. Online: <https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2018-1.pdf>
6. Sáfrán József: A muszlim migráció okozta eltolódások a magyar nemzetbiztonsági szolgálatoknál. In: *Hadtudományi Szemle*, 2018/I. Budapest, 2018. pp.108-123.